

heder. Men samtidig kan jeg ikke undlade at fremhæve, at den har saa mange gode lagttagelser og kloge Bemærkninger, at det vil være Synd, hvis Landbrugets Driftsøkonomier lader den forsvinde upaaagtet.

Thomas Junker.

Johan Åkerman: EKONOMISK FRAMATSKRIDANDE OCH EKONOMISKA KRISER. Kooperativa Förbundets Bokförlag, Stockholm 1931. 240 S. 3 Kr. 50 Öre. Tysk Udgave: ÖKONOMISCHER FORTSCHRITT UND ÖKONOMISCHE KRISEN. Julius Springer, Wien 1932. 137 S. RM. 5.60.

Denne Bog vil utvivlsomt finde mange Læsere. Den har mange af et populærtvidenskabeligt Værks bedste Egenskaber. Den fører ikke Læseren ind i langsommelige svært forstaaelige Ræsonnementer og trætter ikke med statistiske Talkolonner. Den giver tværtimod i et levende billedrigt Sprog et malende og umiddelbart anskueligt Udsyn over det økonomiske Systems Udvikling og rytmiske Bevægelser. Men Bogen er ikke populærtvidenskabelig i den Forstand, at dens Formaal er at gøre Økonomien almentilgængelig og popularisere Videnskabens fastslaaede Resultater. Åkerman gaar tværtimod løs paa adskillige af de mest omtvistede Problemer og sætter sig for at reformere den videnskabelige Metode. Dette er en Opgave af allerstørste Vigtighed; men den er ikke løst med en almindelig Programudtalelse, om at den spekulative, metafysiske klassiske Økonomi maa erstattes af en exakt Videnskab, der anvender Naturvidenskabernes Metoder. Det er et meget vanskeligt Spørgsmaal, at afgøre i hvilket Omfang de saakaldte naturvidenskabelige Metoder lader sig overføre paa Samfundsvidenskaberne; men man kan vel enes om, at al videnskabelig Metode maa bygge paa logisk Stringens og omhyggelig Virkelighedsagttagelse. Paa begge Punkter kan der rejses Indvendinger mod Åkermans Fremstilling.

Det statistiske Materiale, der skal underbygge Fremstillingen, er spinkelt og ensidigt og forelægges oftest i en Form, der ikke giver Læseren Muligheder for nærmere Prøvelse eller Kontrol. F. Eks. viser en Figur S. 101 »det engelske og det amerikanske Priseniveaus Bevægelser« uden nogen Omtale af de benyttede Indexcifre. Kildehenvisninger er konsekvent udeladt.

Dernæst har Åkermans Ønske om at gøre Fremstillingen saa levende og anskuelig som muligt ofte ført til manglende Præcision. Den stærke Brug af Billeder og Sammenligninger med Dagliglivets Genstande er ofte meget svævende. Billederne er heller ikke altid lige velvalgte; naar det f. Eks. hedder »Guldet är en sergeant (som ser till att det råder rättning i industrinationernes led ...)«, trækker man paa Smilebaandet og mindes Sven Dufvas Fader. Et andet Exempel paa, at den journalistiske Penneføring tager Overtaget, finder man S. 60. Der tales om de naturlige Sæsonsvingningers grundlæggende Betydning for Fremskridtet som Incitament for den økonomiske Foretagsomhed, og Forfatteren omtaler de store Temperatursvingninger i U. S. A. og fortsætter: »Kapitalbildningen, som är det ekonomiska framåtskridandets underlag, blir i ett sådant land särskilt stimulerad av de yttre förhållande. I ett annat land, t. e. Italien, är mottättningen mellan sommer och vinter mindre kraftig och impulsen till företagsomhet på långt sikt blir där mindre«.

Dette lyder meget bestikkende. Vi tror jo — fra vore Skolebøger — at vide, at en Amerikaner er en energisk Mand med kraftige Kæber og Syd-

heder. Men samtidig kan jeg ikke undlade at fremhæve, at den har saa mange gode lagttagelser og kloge Bemærkninger, at det vil være Synd, hvis Landbrugets Driftsøkonomier lader den forsvinde upaaagtet.

Thomas Junker.

Johan Åkerman: EKONOMISK FRAMATSKRIDANDE OCH EKONOMISKA KRISER. Kooperativa Förbundets Bokförlag, Stockholm 1931. 240 S. 3 Kr. 50 Öre. Tysk Udgave: ÖKONOMISCHER FORTSCHRITT UND ÖKONOMISCHE KRISEN. Julius Springer, Wien 1932. 137 S. RM. 5.60.

Denne Bog vil utvivlsomt finde mange Læsere. Den har mange af et populærtvidenskabeligt Værks bedste Egenskaber. Den fører ikke Læseren ind i langsommelige svært forstaaelige Ræsonnementer og trætter ikke med statistiske Talkolonner. Den giver tværtimod i et levende billedrigt Sprog et malende og umiddelbart anskueligt Udsyn over det økonomiske Systems Udvikling og rytmiske Bevægelser. Men Bogen er ikke populærtvidenskabelig i den Forstand, at dens Formaal er at gøre Økonomien almentilgængelig og popularisere Videnskabens fastslaaede Resultater. Åkerman gaar tværtimod løs paa adskillige af de mest omtvistede Problemer og sætter sig for at reformere den videnskabelige Metode. Dette er en Opgave af allerstørste Vigtighed; men den er ikke løst med en almindelig Programudtalelse, om at den spekulative, metafysiske klassiske Økonomi maa erstattes af en exakt Videnskab, der anvender Naturvidenskabernes Metoder. Det er et meget vanskeligt Spørgsmaal, at afgøre i hvilket Omfang de saakaldte naturvidenskabelige Metoder lader sig overføre paa Samfundsvidenskaberne; men man kan vel enes om, at al videnskabelig Metode maa bygge paa logisk Stringens og omhyggelig Virkelighedsiaagttagelse. Paa begge Punkter kan der rejses Indvendinger mod Åkermans Fremstilling.

Det statistiske Materiale, der skal underbygge Fremstillingen, er spinkelt og ensidigt og forelægges oftest i en Form, der ikke giver Læseren Muligheder for nærmere Prøvelse eller Kontrol. F. Eks. viser en Figur S. 101 »det engelske og det amerikanske Priseniveaus Bevægelser« uden nogen Omtale af de benyttede Indexcifre. Kildehenvisninger er konsekvent udeladt.

Dernæst har Åkermans Ønske om at gøre Fremstillingen saa levende og anskuelig som muligt ofte ført til manglende Præcision. Den stærke Brug af Billeder og Sammenligninger med Dagliglivets Genstande er ofte meget svævende. Billederne er heller ikke altid lige velvalgte; naar det f. Eks. hedder »Guldet är en sergeant (som ser till att det råder rättning i industrinationernes led ...)«, trækker man paa Smilebaandet og mindes Sven Dufvas Fader. Et andet Exempel paa, at den journalistiske Penneføring tager Overtaget, finder man S. 60. Der tales om de naturlige Sæsonsvingningers grundlæggende Betydning for Fremskridtet som Incitament for den økonomiske Foretagsomhed, og Forfatteren omtaler de store Temperatursvingninger i U. S. A. og fortsætter: »Kapitalbildningen, som är det ekonomiska framåtskridandets underlag, blir i ett sådant land särskilt stimulerad av de yttre förhållande. I ett annat land, t. e. Italien, är mottättningen mellan sommer och vinter mindre kraftig och impulsen till företagsomhet på långt sikt blir där mindre«.

Dette lyder meget bestikkende. Vi tror jo — fra vore Skolebøger — at vide, at en Amerikaner er en energisk Mand med kraftige Kæber og Syd-

europæerne er sorgløse Dagdrivere; men nærmere Eftertanke taaler Sætningen ikke. Hvor kan man overhovedet sammenligne Italiens Klima med U. S. A.s? Tænkes der paa Alaska eller Californien, paa Chicago eller Miami? New York ligger paa samme Breddegrad som Rom, og Halvdelen af U. S. A. ligger sydligere end Europa.

Dette Eksempel paa Forfatterens Ræsonnementer er maaske nok perifert; men det berører dog et betydningsfuldt Punkt, idet det søger Sammenhængen mellem Sæsonbevægelserne og de økonomiske Perioder af længere Varighed. Dette Spørgsmaal tillægger Åkerman med Rette stor Betydning; men hans Bidrag til en nærmere Belysning indskrænker sig i Hovedsagen til at paavise, at Sæsonbevægelsen i den amerikanske Jernproduktion er stærkest i Lavkonjunkturer. Mere almindeligt hedder det S. 61: »De industrigrenar, som ha starka säsongvariationer — såsom byggnadsindustrien och järnindustrien — visa sig också vara mycket konjunkturkänsliga, medan andra industrigrenar — t. ex. beklädnadsindustrien och många livsmedelindustrier — varken visa tydliga säsongvariationer eller starka konjunkturväxlingar«. Denne Sammenhæng er efter Forfatteren »tydligt nog«; i Virkeligheden er det en uberettiget Generalisation. Konjunkturbevægelserne er særligt fremtrædende i al Anlægsvirksomhed, og stærke Sæsonsvingninger findes især i Erhverv, der er afhængige af Vejrforholdene. Derfor er baade Konjunktur- og Sæsonbevægelser meget fremtrædende i Byggevirksomheden; men det Erhverv, der mest af alle er afhængigt af Aarstidernes Vekslen — Landbruget — er det, der mindst paavirkes af Konjunkturerne. I Almindelighed kan man paa ingen Maade paastaa, at Produktionsmiddelindustrien har stærkere Sæsonbevægelser end Konsumindustrien. F. Ex. har store Dele af Træ- og Metalindustrien en svagere Sæsonbevægelse end Beklædnings- og Næringsmiddelfagene.

Det Billede, Åkerman opruller af det økonomiske Livs Rytmik, er fængslende og rummer vide Perspektiver. A. sammenligner det økonomiske System med et Ur, hvis enkelte Tandhjul repræsenterer det økonomiske Livs Elementer, og hvis Sekund-, Minut- og Timeviser markerer Sæson-, Konjunktur- og Sekulærbølgerne. Den økonomiske Udvikling er sammensat af rytmiske Bevægelser, »Husholdningsperioder« af forskellig Længde — fra ganske korte, Døgnets, Ugens, Maanedens og Aarets Rytme, over Konjunktur- bølger af forskellig Længde til Sekulærbævægelser og endnu længere Bølger, der strækker sig over Aartusinder.

Dette næsten visionære Udsyn vidner om Forfatterens konstruktive Fantasi, men rummer en Fare for at tilsløre, at de forskellige mere eller mindre regelmæssige Bølgebevægelser, man iagttagter, er Fænomener af ganske forskellig Art.

Sæsonen er modsat alle andre Bølger en virkelig Husholdningsperiode. Den kendes paa Forhaand og kan derfor ikke virke forstyrrende paa samme Maade som de uforudseelige Konjunkturer. Konjunkturbevægelserne kan kort beskrives som Forstyrrelser i den økonomiske Ligevægt. Langtidsbevægelserne kan derimod ikke opfattes som Pendulsvingninger. Der er ingen Grund til at antage en Sammenhæng mellem Sekulærbølgens Stigning og Fald. Sekulærbølgens Facer markerer Strukturændringer, og der er ingen Grund til at undre sig over, at disse gaar i forskellig Retning.

De Indvendinger, der her er anført, kan ikke anfægte Bogens inciterende

Værdi. Ingen kunde vente en slutgyldig Losning af de omfattende Problemer, Åkerman har taget op, og hvis den levende og fantasifulde Fremstilling kan virke befrugtende paa økonomisk Forskning, er det en ikke ringe Fortjeneste.

O. Strange Petersen.

Ferdinand Tönnies: INDLEDNING TIL SOCIOLOGIEN. Norsk Utgave ved Ewald Bosse. Fabritius & Sonners Forlag, Oslo 1932.

Professor Ewald Bosse har udsendt en norsk Oversættelse af Tönnies's »Einführung in die Soziologie« (Ferd. Enke Verlag, Stuttgart 1931).

Ikke for intet meddeler Forfatteren i et særligt lille Forord til den foreliggende Oversættelse, at han gennem mere end 40 Aar var forbundet med Harald Høffding i nært Venskab. De to ligner hinanden som Born af samme Tid. En human Indstilling over for alt og alle, Trang til Objektivitet og Harmoni — men hos Tyskeren langt mere end hos den danske Ven tillige en Trang til Systematik. Høffding understregede jo altid sin Forkærlighed for Problemerne, ikke for Systemerne. Af en Tysker at være er Tönnies ikke slem. Men der vil være danske Læsere nok, som vil afskrækkes af den faste Ramme. Og selv om det egentlig ikke er uberettiget, er det dog paa sin Vis Synd.

Systematik og Systematik er jo to Ting. Naar Kemikeren ordner en Række forefundne Stoffer som Karbonater, Nitrater, Silicater osv. og dermed stempler dem som »Salte« af forskellig Undertype — derpaa gaar over til »Syrer«, »Baser« o. s. fr., saa er det jo ikke gaaet saaledes til, at han er begyndt med et »System af Begreber« og saa efterhaanden fundet Stoffer ude i Verden til at udfylde Skemaets Rubriker. Stofferne var der først — og saa viste Erfaringen, at man fik en udmærket Oversigt over dem, naar man opløste dem i »Grundstoffer« og studerede de forskellige Forbindelsestyper, som de viser sig at indgaa med hinanden. (En Udnyttelse af denne Teknik paa kulturelt Omraade har jeg forsøgt i min »Almindelig Sociologi«).

Tyskerne gaar gerne omvendt til Værks. Systemet er temmelig forhaandskonstrueret: »Skrivebordsarbejde« — Principet ret vilkaarligt, og Skemaet virker derfor paa den fremmede Læser saa temmelig »aus den Fingern gesogen«.

Dette præger ogsaa den foreliggende Bog. Den er en Fortsættelse af »Gemeinschaft und Gesellschaft« — med et Udtryk af en af Tönnies' Kieler Kolleger: »den lille Bog, det gælder om at faa ud i rette Øjeblik«, hvad der fuldtud lykkedes Forfatteren. Et Tilløb til den nu foreliggende videre Udbygning var den »Einteilung der Soziologie«, han forelagde Filosofkongressen i Neapel i 1924. Men jeg vil tro, at de fleste Læsere i Norden vil synes bedre om de mindre Værker end om den store, ikke uklodsede, systematisk udbyggede Helhed.

Selve Skemaet formaar vanskeligt at overbevise den ikke systematisk indstillede Læser om sin Nødvendighed eller Værdi. »Det saakaldte sociale Liv i snævrere Forstand kan kun afledes af den fælles Villen, altsaa ved gensidig Bejaen. For denne snævrere Forstand er det karakteristisk, at der i Bevidstheden hos de i denne Retning villende Mennesker og som Følge af den fælles Villen danner sig bestemte tænkte Væsener, som altsaa først og fremmest umiddelbart bliver konstitueret af de Mennesker, som mødes i et saadant Ønske« (Side 9).